

момичета. Нареден от Мария Г. Доброплодний. С най-лесен начин за прочитане. Болград. В училищната книгопечатница. 1866.

4. Доброплодни Сава. Кратка автобиография на С. И. Доброплодний. София. Книгопечатница «Вълков», 1893.

5. Каравелов Любен. Събрани съчинения. Том V, София, Издателство Български писател, 1966.

6. Паскалева Виржиния. Българката през Възраждането. Исторически очерк. Второ издание. София. Издателство на ОФ. 1984.

7. Стоянов Маньо. Българска възрожденска книжнина. Аналитичен репертоар на българските книги и периодични издания. 1806 – 1878. Том I, София, Народна библиотека «Васил Коларов», 1957.

8. Теодоров-Балан, Александър. Български книгопис за сто години. 1806 – 1905. Материали. София. Държавна печатница. 1909.

9. В. Турция. Цариград, год. II, бр. 50 от 18.06.1866.

10. В. Турция. Цариград, год III, бр. 6 от 30.07.1866.

11. Цонев Беньо. Показалец на женския книжовен труд у нас. 1852 – 1911. Библиографичния материал събрали студенти. София. Печатница «Св. София». 1911.

Олексій Кискін

к.філол.н., доцент

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

kiskinalexey@gmail.com

БЕССАРАБІЯ У ТВОРЧОСТІ АНДРІЯ БУТАКОВА

Завдання даної статті – дослідження модифікацій ліричної поетизації образу Бессарабії у творчому доробку ізмаїльського поета Андрія Бутакова з метою виявлення елементів трансліричності та визначення їх функцій в сучасній поезії.

Тема туги за рідним краєм є однією з онтологічних тем світової літератури. Ще герої античних творів Гомера та Овідія сумували за покинутою вітчизною, оспівуючи її природну красу та вихваляючи її родючість. Неспроможність повернення до материнського лона, поетизація втраченого раю – це провідні теми й сучасної літератури. Великі вигнанці ХХ століття, Набоков та Бродський, обрали лейтмотивом своєї творчості образ рідного краю, безповоротно втраченого раю дитинства.

Саме така Бессарабія – «Бессарабия, родина, милая, // Разных наций, роднейший букет» – вимальовується у нових поезіях ізмаїльського за народженням та бессарабського за духом поета Андрія Бутакова. Готується до друку збірка бессарабського поета, і він люб'язно представив для презентації рукописи своїх нових творів.

Проаналізувавши сучасні естетичні уявлення про світ і людину, дослідник сучасної літератури М. Епштейн в роботі «Постмодерн в русской литературе» (2005) пропонує для фіксації та розбору явищ і подій використовувати приставку «транс-» з уже усталеними, знаковими поняттями (наприклад: трансліризм,

трансутопізм і т.д.). Ця приставка умовно позначає, на думку вченого, що явище пройшло стадію десакралізації і перекодування, і вже оновилося: «Это «как бы» лиризм или «как бы» утопизм, которые знают о своих поражениях, о своей несостоятельности, о своей вторичности – и тем не менее хотят выразить себя именно в форме повтора» [1, с. 443]. Цей ефект десакралізації досягається сучасними авторами за допомогою декількох загальних для їхньої творчості художніх прийомів, з яких найбільш широко використовуються цитатність і стилізація.

Необхідність в цих художніх прийомах виникає в міру розвитку культури і мистецтва постіндустріального суспільства, природної проблемою якого стає переоцінка морально-естетичних категорій минулого і формування нових соціальних ідей і пріоритетів. Сучасний вітчизняний дослідник Т.І. Гундорова в своєму фундаментальному дослідженні «Український літературний постмодерн», вивчаючи взаємовідносини сучасного літературного процесу з класичною спадщиною, приходять до висновку: «Постмодернізм повторює, творить пастиш, знімаючи напругу між першоджерелом і копією, не стираючи, однак, їх різниці» [2, с. 56]. Таким чином, у реципієнта виникає ефект повтору пережитого почуття, вторинності сприйняття ліричного настрою, за допомогою якого він повертається до справжнього витоку почуття, очищеного від наносів тривалого побутування в культурному середовищі.

З творчістю А. Бутакова можна ознайомитися в альманахах «Измаил литературный» і «Осень в Бирзуле», а також за збірником віршів поета, що вийшов в 1995 році. Його твори, навіть при неглибокому зіставленні з досягненнями колег по перу, виділяються насиченою цитатністю і стилізацією під російську поезію епохи модерну і під знакові поетичні зразки сучасності. Ці особливості підтверджує і аналіз поетики віршів, і образ ліричного героя (альтер-його автора): самотнього, з нерозділеним почуттям, відторгнутого суспільством. Серед авторів, до творчості яких в тій чи іншій формі звертається А. Бутаков, найбільш часто зустрічаються Сервантес, Шекспір, Пушкін, Гоголь, Фет, Достоєвський, Бальмонт, Гумільов, Маяковський, Хлебніков, Єсенін, Мандельштам, Пастернак, Бродський.

У віршах, присвячених проблемам сучасної поезії, бессарабський поет із захопленням, іронічно зниженим, панібратськи-просторічним зверненням до культури недавнього минулого вигукує:

*Здравствуйте, старче, двадцатый век,
Я знаю вас еще молодым.
Какие поэты, какой человек,
Просто на зависть векам другим [3, с. 34].*

В іншому його вірші звучить гірка фраза: *...мы живем на рубеже веков, Вернее, в трещине меж двух столетий* [3, с. 38], що характеризує авторське відчуття дійсності, співвідносно їм з поетичними мотивами Срібного століття.

У поетичній тематиці А.Бутакова добре простежується характерне для багатьох поетів Срібного століття гостре неприйняття міського локусу. Досить порівняти авторське відчуття міста («Но в проруби города моя дорога...», «Мимо впадин больших городов...», «Город, простуженный зимой, кашляет

очередями...») з антиурбаністичним пафосом лірики В. Маяковського 1912-1921 рр. Так само, як і «трибун революції», А.Бутаков сприймає місто як міксантропічне чудовисько, наділяючи його одночасно людськими, тваринами і містичними рисами:

*Растрепанный, полунагой
Жадными челюстями
Клацает, скрипит зубами
В поисках хлеба насущного [3, с. 8-19].*

Творчо мислячий поет виявляє яскраві здібності в створенні авторських неологізмів і метафор: *млечность очей, замундштученные стены, нежновитость, облачный, последние судороги фонем, пыльные души наших дней, аборт видений, ледокол надежды* і т.д.

У вірші «Кто ты, поэзия, чья ты по духу...» автор, розмірковуючи про призначення поезії, як би підказуючи читачеві римованою клаузулою, сам відповідає риторичним питанням: *Чья это мысль: «С топором на старуху»* [3, с. 4] і відсилає реципієнта до філософії творчості Ф.Достоевського. Саме до його персонажів А.Бутаков ще не раз буде апелювати: *Я сейчас, наверное, Ближе к Мите Карамазову...* [3, с. 19]. Найвищим проявом впливу Достоевського на поезію А.Бутакова можна вважати бажання особистої зустрічі і задушевної розмови поета з класиком:

*Опрокинуть чарочку
Вместе с Достоевским.
И спросит так ненароком
«Правда ль красота спасет,
Правда, ж Мышкин был пророком
Или все же идиот» [3, с. 20].*

Слід зазначити активне використання А.Бутаковим поширеного на рубежі XIX – XX ст. прийому звуконаслідування, який він шліфує до звукопису:

*Плещется в шелесте усопших
Листьев фантазия,
Нежится воображение
В неге образия.
Ощущение опустошения
Ш-ш-ш-ш-ш-ш-ш-ш-ш-ш-ш [3, с. 16].*

Цей прийом алітерації шиплячих майстерно застосував К. Бальмонт в своєму класичному творі «Комиші» (1895). А. Бутаков, як би прагнучи до перекличчі з класиком, влітає настроїм печалі, тривоги, непередбачуваності бальмонтовського твору в звукову оболонку власного твору.

Мабуть, на поезію А. Бутакова вплинула можливість творчої алузії, посилення на канонізовані поетичні зразки, які традиційно устоялися в реципієнтській свідомості, а, в окремих випадках, і пряме цитування. Одночасно простежується і бажання автора очиститися від побитих до банальності, багаторазово повторюваних, явно чи приховано цитованих мислеформ письменників і поетів минулого.

Це явище докладно розглянуто літературознавцем І. Скоропановой на

прикладі поетичного циклу Й. Бродського «Дванадцять сонетів к Марии Стюарт». Використовуючи прийом пародійно-іронічного цитування при створенні тексту «Сонетов...», автор як би відсторонюється від домінуючих «чужих» переживань. Далі, на думку дослідника, «...«чужое» деконструується, оказываясь оболочкой, скрывающей незаимствованные переживания» [4, с. 185]. Виникає ефект повторюваності, «нарастающей рефлексии без поддержки и отклика чувств» [1, с. 445], званий М.Епштейна «транскитатностью», яка в свою чергу своїй безмежній повторюваністю в тексті повертає реципієнта до «істинного», «початкового» значення слова: «Транскитатное слово содержит презумпцию вины и жест извинения, признание собственной цитатности, – и тем самым еще сильнее и увереннее подчеркивает свою безусловность, незаменимость, единственность» [1, с. 445].

Таким чином, в результаті аналізу поезії А. Бутакова, можна стверджувати, що основним художнім прийомом його творчості є звернення до класичних тем і образів, вживання і оброблення цитат добре відомих реципієнту авторів, стилізація фрагментів знакових текстів.

Акцентуючи нерозривний зв'язок своєї поезії з культурою Срібного століття, автор (слідом за багатьма сучасними критиками) виявляє «кризисный характер постмодернистского сознания, считая, что своими корнями оно уходит в эпоху ломки естественнонаучных представлений рубежа XX-XX вв. (или глубже), когда был существенно подорван авторитет как позитивистского научного знания, так и рационалистически обоснованных ценностей буржуазной культурной традиции» [5, с. 249].

Звідси і добре знайоме бажання повернення до витоків, пошуки абсолюту, істинного почуття шляхом багаторазового очищення від налиплиго вікового лушпиння значень та інтерпретацій, «промивання» від буденності, повернення до справжньої ліричності, і навіть до гіперліричності в зображенні почуття втрати першоджерела: «*Впрочем, ты просил приехать в осень, // В Бессарабию, на берега Дуная, // Я бы рад, но облачная проседь, // И в возможностях моих, как запятая..*» [3, с. 16].

На останнє хочеться побажати Андрію Бутакову творчого натхнення від бессарабських спогадів, а шанувальникам його ліризму – скорішої зустрічі з новими поезіями ізмаїльського митця.

1. Эпштейн М.Н. (2005). Постмодерн в русской литературе: Учеб. пособие для вузов. М.: Высшая школа, 495 с.
2. Гундорова Т.І., (2005). Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн. Київ: Критика, 263 с.
3. Бутаков А.А. (1995). Сборник стихов. Измаил, 45 с.
4. Скоропанова И.С. (2001). Русская постмодернистская литература: Учеб. пособие. - 3-е изд., изд., и доп. М.: Флинта: Наука, 608 с.
5. Современное зарубежное литературоведение. Страны западной Европы и США: концепции, школы, термины: Энцикл. справ. / Науч. ред., сост. И. П. Ильин, Е. А. Цурганова. М.: Интрада, 1999. 320 с.